

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia VII (2009)

Halina Kosętko

Czterdziestopięciolecie pracy zawodowej i naukowej profesora Janusza Sowińskiego

Profesor Janusz Sowiński jest wrocławianinem z wyboru, a krakowianinem z racji zatrudnienia i pracy zawodowej.

Nauka szkolna, studia wyższe

Janusz Sowiński urodził się 20 marca 1939 r. w Równem na Wołyniu. W 1945 r. rodzina Sowińskich została przesiedlona do Olsztyna, a w rok później do Wałbrzycha, z którym to miastem związane są lata szkolne Profesora. Tu bowiem uczęszczał do szkoły podstawowej, tu ukończył liceum ogólnokształcące w 1957 r. Po zdaniu matury rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Wrocławskim.

Uczęszczał na seminarium magisterskie prof. dra Bogdana Zakrzewskiego, pod kierunkiem którego napisał pracę magisterską pt. *Polszczyzna wrocławska w II poł. XIX wieku* obronioną w 1962 r. z wynikiem bardzo dobrym. Już w czasie studiów dał się zauważyć niemały wpływ prof. Zakrzewskiego na zainteresowania swego magistranta, który rozpoczął wówczas publikowanie na łamach „Odry” i później „Rocznika Wrocławskiego”. Warto również zaznaczyć, że przez dwa lata otrzymywał stypendium naukowe im. Tadeusza Mikulskiego (znawcy polskiej literatury oświeceniowej), ufundowane przez Towarzystwo Miłośników Wrocławia.

Praca zawodowa

Pracę zawodową rozpoczął w 1962 r., jeszcze jako student, w oddziale wrocławskim Państwowego Wydawnictwa Naukowego jako korektor. Jak sam Profesor podkreśla, cała jego działalność zawodowa jest związana z książką.

Gdy zakończył studia, otrzymał pracę bibliotekarza w Bibliotece Ossolineum, a następnie starszego redaktora w Redakcji Wydawnictw Spółdzielczych.

W latach 1964–1995 pracował w Wydawnictwie Ossolineum pełniąc kolejno funkcje redaktora technicznego, kierownika działu produkcji, kierownika Redakcji Historii Sztuki i Bibliologii, zastępcy redaktora naczelnego i ostatecznie redaktora naczelnego. Równocześnie działał w Komisji Wydawniczej Towarzystwa Miłośników Wrocławia.

Od 1 października 1991 r. (po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego) rozpoczął pracę w Instytucie Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego w wymiarze ½ etatu na stanowisku adiunkta, a od 1994 r. w pełnym wymiarze czasu pracy. Zbyt nie zaangażowanie w pracę naukowo-dydaktyczną i organizacyjną w Instytucie zdecydowało o odejściu z Wydawnictwa Ossolineum.

Od 1 października 1996 r. pracował na stanowisku profesora nadzwyczajnego w Uniwersytecie Wrocławskim. Od 2003 r. został zatrudniony w Akademii Pedagogicznej (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa na stanowisku profesora nadzwyczajnego w wymiarze ½ etatu, a od 2004 r. na stanowisku profesora zwyczajnego na pełnym etacie, gdzie pracuje do chwili obecnej.

Zainteresowania badawcze i prace naukowo-badawcze

Tematyka prac naukowych prof. dra hab. Janusza Sowińskiego daje się ująć w cztery kręgi zagadnień:

1. Polskie tradycje literackie i kulturalne Wrocławia i Dolnego Śląska.
2. Historia polskiego drukarstwa i ruchu wydawniczego.
3. Estetyka druku.
4. Książka współczesna w systemie komunikacji społecznej i jej relacje w stosunku do innych form masowego przekazu.

Już od początku pracy zawodowej zainteresowania badawcze Profesora Sowińskiego skupiały się wokół kształtu typograficznego książki. Opracowywał typograficznie książki ukazujące się w Ossolineum, a także nadawał formę typograficzną wielu wydawnictwom muzealnym, ukazującym się w cyklu Muzeum i Kolekcjonerzy.

Z tych doświadczeń zrodziła się pierwsza książka pt. *Wędrowki przedmiotów* opublikowana w 1977 r. Stopniowo zainteresowania Profesora zaczęły się skupiać na problematyce związanej z formą typograficzną książki XIX i XX wieku.

W 1982 r. przedstawił i obronił pracę doktorską przygotowaną pod kierunkiem prof. dra Jana Trzynałdowskiego na temat *Sztuka typograficzna Młodej Polski*. Recenzentami byli: prof. dr Karol Głombiowski i doc. dr hab. Andrzej Cieński. W 1988 r. ukazała się kolejna książka opublikowana przez Ossolineum, pt. *Polskie drukarstwo*, mająca dwa wydania (II rozszerzone ukazało się w 1996 r.).

W 1991 r. na podstawie monografii *Adam Półtawski, typograf-artysta* Rada Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego nadała Profesorowi Sowińskiemu stopień doktora habilitowanego. Recenzentami w przewodzie byli: prof. dr hab. Paulina Buchwald-Pelcowa, doc. dr hab. Janusz Dunin-Horkawicz, prof. dr Jan Trzynałdowski.

Kolejnymi książkami były: *Typografia wytworna w Polsce 1919–1939* (Wrocław 1995); *Polskie drukarstwo* (Wrocław 1996, wyd. II rozszerzone i poprawione). Ta książka pełni funkcję podręcznika akademickiego. Obejmuje ona historię oficyn drukarskich w Polsce, prezentuje technologię składu i drukowania typograficznego, a także sposoby kształtowania formy typograficznej książki drukowanej w Polsce do 1939 r.

Jest też w dorobku prof. Sowińskiego książka powstała w czasie pracy w krakowskiej uczelni. To *Między oryginałem, kopia a falsyfikatem* wydana przez Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie w 2009 r.

Poprzestaną tu na wymienianiu pozycji książkowych, gdyż dokładny spis publikacyjny ma swe miejsce w zamieszczonym w tym tomie wykazie pióra dra Michała Rogoża.

Wspomnę, że Profesor jest też współredaktorem hasła „drukarstwo” w *Encyklopedii Krakowa*. Tu też należy wymienić prace z historii polskiego ruchu wydawniczego, np. o Instytucie Wydawniczym „Lektor” czy Spółce „Ostoja”.

Rozprawy, artykuły, książki J. Sowińskiego oparte na bogatym materiale źródłowym, rzetelnie udokumentowane, adresowane są do różnego kręgu odbiorców. Dociekania badawcze wniosły do obiegu naukowego wiele ważnych informacji i wzbogaciły znacząco stan wiedzy w zakresie druku, ruchu wydawniczego, typografii książki, czy edytorstwa faksymilowego.

Działalność dydaktyczna i kształcenie młodej kadry

Działalność dydaktyczną rozpoczął pracując jeszcze w Wydawnictwie Ossolineum, szkoląc młodych pracowników Wydawnictwa w trakcie pracy zawodowej. Był też wykładowcą na kursach dla redaktorów merytorycznych i technicznych, organizowanych przez Polskie Towarzystwo Wydawców Książek. Sprawował także opiekę merytoryczno-dydaktyczną nad praktykantami, kierowanymi do Wydawnictwa przez Uniwersytet Wrocławski.

Zarówno na Uniwersytecie Wrocławskim, jak i Pedagogicznym w Krakowie prowadził następujące rodzaje zajęć dydaktycznych: specjalizację edytorską (wykłady i ćwiczenia), zagadnienia wydawnicze i księgarskie, wykłady monograficzne i seminaria magisterskie. Dotychczas pod jego opieką na Uniwersytecie Wrocławskim i w Akademii Pedagogicznej w Krakowie ukończyło studia kilkudziesięciu magistrantów. Recenzował rozprawy doktorskie i habilitacyjne, a także opiniował wnioski o nadanie tytułu profesora. Wypromował czterech doktorów.

W Instytucie Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego pełnił funkcję kierownika Zakładu Książki Współczesnej i Edytorstwa. Był też od 1994 r. kierownikiem Podyplomowego Studium Wydawniczego. W okresie od 1 września 1996 r. do 31 sierpnia 1999 r. pełnił funkcję zastępcy dyrektora Instytutu ds. dydaktycznych. Uczestniczył w tworzeniu nowego programu dydaktycznego, co było związane z wprowadzeniem Europejskiego Systemu Punktów Kredytowych. W roku 1995 rozpoczął współpracę z Wojewódzkim Ośrodkiem Metodycznym Kształcenia Nauczycieli we Wrocławiu, wygłaszając wykłady z różnych dziedzin nauki o książce. W roku 2002 nawiązał współpracę z Akademią Pedagogiczną we Lwowie, w wyniku czego pracownicy Zakładu przebywali w tamtejszej Uczelni, a pracownicy Akademii uczestniczyli w zorganizowanej konferencji „Typografia komputerowa. Prepress – perspektywy i zagrożenia”.

Recenzje wydawnicze i naukowe

Recenzje rozpraw doktorskich:

1. Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Renaty Aleksandrowicz pt. *Polityka książki w Republice Federalnej Niemiec w latach 1945–1990*. Wrocław 1999.
2. Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Małgorzaty Góralskiej *Dziedzictwo i przyszłość książki. Wybrane problemy elektronicznych form komunikacji piśmiennej*. 2000.
3. Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Haliny Rusińskiej-Giertych *Drukarnia Pillerów w polskiej kulturze literackiej Lwowa. 1773–1820*. 2001.
4. Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Beaty Emilii Łaszewskiej-Radwańskiej *Książka dla dzieci we Wrocławiu (1945–1955)*. 2002.
5. Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Renaty Szczepaniak *Wydawnictwa encyklopedyczne i słownikowe w Polsce i w Niemczech w okresie międzywojennym. Z dziejów edytorstwa książki naukowej*. 2004.

Recenzje rozpraw habilitacyjnych:

1. Recenzja rozprawy habilitacyjnej dr Danuty Adamczyk *Instytucje wydawnicze Polskiej Partii Socjalistycznej, 1892/1893–1948*. Kielce 1997.

Ocena dorobku naukowego do tytułu profesora:

1. Ocena dorobku naukowego dr hab. Danuty Sieradzkiej do wniosku o nadanie tytułu naukowego profesora zwyczajnego. 2002.
2. Ocena dorobku naukowego dr hab. Elżbiety Gondek do wniosku o nadanie tytułu profesora zwyczajnego 2003.

Udział w życiu naukowym

Profesor Janusz Sowiński aktywnie uczestniczył przez wiele lat w naukowym środowisku uczelnianym i pozauczelnianym. Brał udział w konferencjach naukowych krajowych i międzynarodowych występując na nich z referatami i komunikatami, lub będąc ich organizatorem i kierownikiem. Wypada odnotować udział w kilkunastu z nich (chronologicznie).

A. Konferencje i sympozja

1. Konferencja „Bibliologia wobec wielojęzyczności”. 22–24 listopada 1993 r. Referat: „Dziedzictwo Gutenberga”.
2. Konferencja „Der gegenwärtige Stand der druckgeschichten Forschung in Polen auf dem europäischen Hintergrund”, 20–27 lipca 1994 r. Referat: „Der Bereich Druckgeschichte in der neuen Ausgabe des Polnischen Lexikons des Buchwesens”.
3. Konferencja „Książka akademicka w procesie dydaktycznym”. 4–5 listopada 1994 r. Referat: „Typologia książki pomocniczej, zalecanej w procesie dydaktycznym”.
4. I Konferencja Środowiskowa „Komputerowe wspomaganie badań naukowych”. 16–17 grudnia 1994 r. Członek Komitetu Naukowego, przewodniczący Sesji A (Nauki humanistyczne).

5. II Krajowa Konferencja „Komputerowe wspomaganie badań naukowych”. 14–16 grudnia 1995. Członek Komitetu Naukowego, przewodniczący Sesji A (Nauki humanistyczne).

6. Konferencja naukowa „Problemy wydawnicze i marketing współczesnej książki naukowej”. Katowice, 1998. Referat: „Tendencje kształtowania formy edytorskiej współczesnej książki naukowej w Polsce”.

7. Konferencja „Książka ilustrowana w procesie komunikacji społecznej”. Wrocław, grudzień 1999 r. Referat: „Ilustracja drzeworytowa jako forma nobilitacji książki polskiej w dwudziestoleciu międzywojennym”.

8. Sesja „Przeszłość i przyszłość książki drukarskiej”. Legnica, 8.02.2001 r. Referat: „Udział dawnego drukarstwa w życiu społecznym i kulturalnym na przykładzie Legnicy”.

9. Międzynarodowa konferencja: „Książka przyszłością kultury?”. Warszawa, 10–11 maja 2001 r. Referat: „Produkcja książki współczesnej a cyfrowe systemy gromadzenia, przekazywania i przetwarzania informacji”.

10. Międzynarodowa konferencja: „Elektroniczne publikacje w bibliotekach i ośrodkach informacji: teoria i praktyka”. Kraków, 4–5 czerwca 2001 r. Referat: „Edytowanie publikacji elektronicznej w technologii druku cyfrowego”.

11. Ogólnopolska konferencja „Książka jako pamięć kultury”. Gdańsk, 27–28 września 2001 r. Referat: „Elementy typografii książki współczesnej w systemie komunikacji i informacji masowej”.

12. Międzynarodowa Konferencja Naukowa: „Typografia komputerowa. Prepress – perspektywy i zagrożenia”. Łądek Zdrój, 17–19 października 2002 r. Referat: „Czy Gutenberg był pierwszym detepowcem?”.

13. Konferencja Naukowa „Typografia komputerowa a środki masowej komunikacji”. Łądek Zdrój, 22–23 maja 2003 r. Referat: „Integracja czy dezintegracja – w drodze do przemysłu masowej komunikacji”.

14. Konferencja naukowa „Druki i drukarnie Polski prowincjonalnej. 400 lat drukarstwa kaliskiego”. Kalisz, 26–27 września 2003 r. Referat: „Edycje faksymilowe jako forma działalności bibliofilskiej”.

15. VII Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Kraków-Lwów: książki, czasopiśma, biblioteki XIX i XX wieku”. Kraków, 19–20 listopada 2003 r. Referat: „Kraków i Lwów – kolebki edytorstwa faksymilowego w Polsce”.

16. VIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Kraków-Lwów: książki, czasopiśma, biblioteki XIX i XX wieku”. Kraków, 16–18 listopada 2005 r. Referat: „Rola Zjazdu im. Jana Kochanowskiego w 1884 r. w ukształtowaniu zasad edytorstwa faksymilowego w Polsce”.

B. Prace redakcyjne

Przez kilkanaście lat współredagował „Kalendarz Wrocławski”, pełnił też funkcję sekretarza redakcji „Rocznika Wrocławskiego”. Był członkiem redakcji naukowej serii *Książki o Książce*. Należał do redakcji naukowej *Nowej Encyklopedii Wiedzy o Książce*, gdzie powierzono mu dwa działy: drukarstwo i zagadnienia wydawnicze. Związany z miesięcznikiem „Wydawca”, należał do „stałych współpracowników” (określenie funkcji na stronie redakcyjnej). Recenzował książki dla Oficyny Wydawniczej Politechniki Wrocławskiej i Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego.

C. Uczestnictwo w towarzystwach naukowych

Profesor Sowiński był członkiem Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, w którym pełnił przez dwie kadencje funkcję przewodniczącego Komisji Bibliologii i Bibliotekoznawstwa. W roku 1994 był też członkiem Komitetu Naukowego Krajowych Konferencji „Komputerowe wspomaganie badań naukowych”, organizowanych przez Wrocławskie Towarzystwo Naukowe. W kadencji 1996-1998 był członkiem Komisji Nauk Filologicznych Oddziału PAN we Wrocławiu.

Profesor Janusz Sowiński wrósł w pejzaż naszego Instytutu. Lubiany przez współpracowników i studentów, dał się poznać jako serdeczny i życzliwy wykładowca. Za działalność zawodową, naukową i dydaktyczną był wielokrotnie nagradzany, m.in. Brązowym Krzyżem Zasługi, Złotą Odznaką Towarzystwa Miłośników Wrocławia, Złotą Odznaką „Zasłużony dla Województwa Wrocławskiego i Miasta Wrocławia”, odznaką Zasłużony działacz kultury, czy złotą Odznaką Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.

45 lat pracy zawodowej to nie koniec działalności twórczej, to tylko zakończony pewien etap, stanowiący dalsze nowe wyzwania i wymagający niespożytej energii na pokonanie wielokilometrowych odległości (Wrocław–Kraków–Wrocław) kolejną, aby spotkać się ze swymi magistrantami, współkolegami, studentami, rozwijać ich zainteresowania, prowadzić badania naukowe i pisać.

Życzę, aby osiągnięcia naukowe i zawodowe dały Panu Profesorowi wiele satysfakcji i zadowolenia w życiu, aby stały się źródłem radości i szczęścia.

Dziękujemy Szanownemu Jubilatowi za Jego dorobek naukowy i inspirujące myśli.

Ad multos Annos, Profesorze!